

Landsbosbeheer van Suriname (1963 t/m 1965)

[946.3]

J. LUITJES

De activiteiten van de Dienst van 's Landsbosbeheer werden in de jaarverslagen 1963, 1964 en 1965 ondergebracht in een tiental hoofdstukken, die hier na elkander worden behandeld.

Algemene Dienst

De personeelsbezetting liep in beide eerste verslagjaren weinig uiteen en was aan het einde van deze jaren als volgt; 1963: personen met aanstelling 165 waaronder 9 academici en 306 personen in los verband; 1964: personen met aanstelling 160 waaronder 9 academici en 308 personen in los verband.

In 1965 mag wel als voornaamste feit worden genoemd de grote achteruitgang in het aantal academische stafleden. Bestond dit aan het begin van het verslagjaar dus nog uit negen personen, aan het eind was dit teruggelopen tot drie ($9-7+1$ = begintoestand minus vertrek plus aankomst). Deze teruggang wordt toegeschreven aan de slechte salariering van de betrokken ambtenaren in vergelijking tot die in het buitenland.

Het hoofd van de Dienst bezocht in 1963 de FAO-conferentie in Rome, terwijl in 1963 en 1964 studiebezoeken werden ontvangen van enkele EEG- en FAO bosbouwdeskundigen.

Bostoezicht

Het totaal aantal concessionarissen, werkzaam op de voor houtkap uitgegeven terreinen bedroeg in de verslagjaren respectievelijk 192, 194 en 208. De totale oppervlakte concessie terrein was ten naastebij 1,5 miljoen hectare, verdeeld over concessies variërend van 1000 tot 50.000 ha.

De uitsleep van het geveld hout neemt steeds meer een mechanisch karakter aan. De percentages mechanische uitsleep bedroegen in 1962, 1963 en 1964 achtereenvolgens 53 %, 58 % en 69 %. De resterende percentages hebben betrekking op handuitsleep of uitsleep met behulp van trekvee.

De totale houtval op domeinland in de verslagjaren en nader uitgesplitst naar sortimenten — alles omgerekend tot ongekapt rondhout — was als volgt:

1963	totale houtval	228.375 m ³	waarvan
	88 % (= 200.678 m ³)	stamhout	
	8 %	houtschool	
	4 %	dwarsliggers, kleine houtwaren en brandhout.	
1964	totale houtval	256.843 m ³	waarvan
	90 % (= 230.135 m ³)	stamhout	
	7 %	houtschool	
	3 %	dwarsliggers, kleine houtwaren en brandhout.	
1965	totale houtval	264.300 m ³	waarvan
	90 % (= 238.800 m ³)	stamhout	
	6 %	houtschool	
	4 %	dwarsliggers, kleine houtwaren en brandhout.	

De genoemde stamhoutmassa's corresponderen met respectievelijk 130.100, 135.800 en 133.500 blokken, hetgeen een gemiddelde blokinhoud impliceert van respectievelijk 1,5, 1,7 en 1,8 m³ onbekapt.

Van de in de vorige alinea gekapte blokken wordt respectievelijk 86 %, 83 % en 82 % geleverd door vijf soorten; respectievelijk in de verslagjaren in procenten:

baboen (<i>Virola surinamensis</i>)	33	29	16	Voorts ongeveer 15 andere soorten en een groep „diversen”.
krappa (<i>Carapa guianensis</i>)	22	21	25	
basralocus (<i>Dicorynia guianensis</i>)	15	14	15	
kopie (<i>Goupia glabra</i>)	10	12	16	
wana (<i>Ocotea rubra</i>)	6	7	10	

De houtval is afkomstig uit gewone concessies, houtkapvergunningen en bedrijfsplan-

concessies — van deze laatste zijn het Mapanecomplex en het Coesewijnecomplex de belangrijkste — alsmede sinds 1964 het stuwmeergebied en de brandgebieden.

De totale opbrengst aan retributie op hout- en bosbijprodukten (kamina en mangrovebast) bedroeg in de drie jaren Sf 136.400, Sf 131.350 en Sf 132.400, een duidelijke stijging ten opzichte van 1962 (Sf 119.700). Aan houtskool werd ontvangen Sf 4500, Sf 3900 en Sf 3700. Deze retributiebedragen zijn niet alleen een vergoeding voor het gekapte hout, maar omvatten tevens een bijdrage voor de inventarisatie, de inrichting en het onderhoud van de wegen en kanalen.

De gegeven gemiddelden en percentages gelden voor Suriname als geheel. De resultaten van de concessies onder bedrijfsplan liggen verre boven die van de andere concessies, voornamelijk als gevolg van de daar toegepaste mechanische uitsleep. Zo bedroegen in de verslagjaren 1963 en 1964 de gemiddelde blokinhouden in het Mapanen Costericomplex 2,7 respectievelijk 2,9 m³ (bekapt en onbekapt dooréén) en in 1965 in het Mapanecomplex, waar veel basralocus en wana wordt gekapt, 2,7 m³.

Zoals boven reeds gemeld werden in het jaar 1964 bijzondere opbrengsten verkregen uit het stuwmeergebied, waar als gevolg van het sluiten van de dam bij Affobaka de waterspiegel steeg waardoor de exploitatie zich in horizontale zin kon uitbreiden. Van de totale houtval daar bestond 90 % uit baboen.

Eveneens in 1964 kwam extra hout beschikbaar uit de brandgebieden. In totaal verbrandde dat jaar 500.000 ha vegetatie, waarvan 200.000 ha bos. Daar het voornamelijk om ondergrondse branden handelde (de veenlaag in het zwampgebied) verloren de bomen hun steun als gevolg waarvan ze omvielen; het hout zelf verbrandde niet. Het hout uit deze brandgebieden werd — voor zover het baboen betrof — vrijgesteld van retributiebetaling.

Opvallend blijft het lage retributiebedrag dat op het hout geheven wordt te weten Sf 0,50 per blok. Dit betekent dat in het Mapanecomplex het waardevolle basralocus hout verdwijnt voor $\pm$ Sf 0,20 per m³.

Een 100 %-opname vooraf van een tweetal door een concessionaris uitgekapte vakken gaf te zien dat van de vijf belangrijkste soorten niet meer dan 50 % van de stammen (dbh > 35 cm) geëxploiteerd waren. Dit lage rendement wordt voornamelijk veroorzaakt vanwege de door de concessionaris „vergeten” bomen.

Houtcontrole

De totale uitvoer bedroeg in de verslagjaren respectievelijk 59.970 m³, 59.146 m³ en 61.297 m³ met een waarde van Sf 7.832.394, Sf 7.677.479 en Sf 7.706.527.

De voornaamste uitvoerprodukten waren in procenten uitgedrukt:

triplex	met	54	54	49
spaanplaten	„	26	29	24
vierkant hout	„	10	5	8
gezaagd hout	„	5	8	8
rondhout	„	4	4	6
rest	„	1	0	5

Aan uitvoerrecht op hout werd Sf 73.607, Sf 67.142 en Sf 55.000 ontvangen.

Van de totale uitvoer van Suriname in 1963 werd door hout en bosbijprodukten een waarde geleverd van Sf 8.200.000 of wel 9,4 %.

Voorts wordt voor 1965 vermeld:

De export van triplex en spaanplaten geschiedde geheel door Bruynzeel. Ook was de export van het gezaagde hout nagenoeg geheel in handen van deze firma.

Van het triplex ging het merendeel naar het Caraïbisch gebied, de Verenigde Staten en Canada. Nederland, België en het Caraïbisch gebied vormden de voornaamste afzetlanden voor de spaanplaten. Het gezaagde hout (hoofdzakelijk basralocus en wana) ging voor het merendeel naar Nederland en het Caraïbisch gebied.

Het vierkant bekapte hout (basralocus) vond zijn bestemming vooral in Nederland en Duitsland, terwijl het rondhout (voornamelijk krappa) zo goed als geheel naar Brits Guyana ging.

Een kleine hoeveelheid hout (8400 m³) werd geïmporteerd.

Het binnenlands werkhoutverbruik was, omgerekend tot onbekapt rondhout, 123.300 m³ oftewel $\pm$ 50 % van de houtomzet.

Bosinventarisatie

In 1963 en 1964 werden in een tweetal baboengebieden enkele lijnen opgemeten waarbij aantallen van 8 tot 21 baboebomen (dbh > 40 cm) per ha werden gevonden met maximumdiameters van ongeveer 70 cm dbh.

In 1963 werd door 's Landsbosbeheer, samen met de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst en de New York Botanical Gardens, een expeditie ondernomen naar de ongeveer 1200 meter hoge Julianatop van het Wilhelminagebergte (duur 4 maanden).

In 1965 werden in West-Suriname, tussen de Corantijn- en de Nickerierivier, door de botanicus drs P. J. M. Maas uit Utrecht een drietal expedities uitgevoerd, waarbij min of meer algemeen verspreid vooral zwart parelhout (*Aspidosperma* Sp.) en walaba (*Eperua* sp) werden aangetroffen; ook complexen van basralocus (*Dicorynia guianensis*) en demarara groenhart (*Ocotea rodiaei*) werden gevonden, maar deze soorten zeer plaatselijk.

Bosontsluiting wegen en kanalen

Wegen. In de verslagjaren werden achtereenvolgens de navolgende werkzaamheden uitgevoerd voor de vermelde kosten (inclusief kunstwerken) per km:

traceren	16, 87 en 6 km	} Sf 19.268, Sf 16.212 en Sf 32.366 (in 1965 inclusief een emplacement)
ontbossen	22, 26 en 21 km	
opruimen	22, 26 en 21 km	
grondverzet	21, 41 en 14 km	
afwerken	17, 20 en 33 km	

Eind 1965 was het totaal aan gereed gekomen ontsluitingswegen 250 km, waarvan 180 km in het Mapanegebied en 70 km in het Coesewijnegebied.

Kanalen. In 1963 werd in het Pericagebied 5,38 km kanaal „geschoten” waarmee per kilometer een bedrag van Sf 7.925 was gemoeid. Het totale kanalenstelsel in het Pericagebied omvatte ultimo 1963 22,4 km.

Bosonderzoek

Het bosonderzoek omvatte vele projecten, waarvan het onderzoek naar de natuurlijke verjonging in mesofytisch bos als een van de belangrijkste mag worden gezien.

Bewerking van een deel van de gegevens verzameld in de periode 1956-1964 heeft als voorlopig resultaat opgeleverd dat de zuivering (eerste behandeling van het maagdlijke bos bestaande uit een vergiftiging van het bovenscherm) zich moet beperken tot de bomen met een dbh > 20 cm.

Bij de op de zuivering volgende vrijstelling van de waardevolle verjonging worden twee systemen onderscheiden:

- een vrijstelling in stroken (onderlinge strokenafstand 10-15 m) en
- een vrijstelling over de gehele vlakte.

Bij de vrijstelling in stroken wordt de waardevolle verjonging in ongeveer 4 tot 5 meter brede stroken vrijgemaakt van de concurrentie door waardeloze bomen en struiken, terwijl bij het tweede systeem deze vrijstelling geschiedt over de gehele oppervlakte, waarbij weer onderscheid wordt gemaakt tussen het systeem van „selectie van de waardevolle verjonging naar afmeting en selectie per oppervlakte-eenheid (25 m²)”.

Behalve natuurlijk verjongingsonderzoek omvatte het bosonderzoek o.a. nog de navolgende projecten:

- Proefcultures in mesofytisch bos
- Aanwasmetingen in ongerept mesofytisch bos
- Onderzoek toepassing arboriciden (boomgiften)
- Phenologisch onderzoek van bosbomen
- Kunstmestproef in *Pinus caribaea* op gebleekt savannazand
- Insektenonderzoek
- Blauwschimmelonderzoek (hout van *Pinus caribaea*)
- Opbrengst- en dunningsonderzoek in naald- en loofhoutcultures
- Chemische onkruidbestrijding in cultures van *Pinus caribaea*
- Soortelijk gewichtsbepalingen van *Eucalyptus* hout (2-jarige *E. grandis* en *E. saligna*)
- Onderzoek naar de toepassing van herbiciden
- Vergelijkend onderzoek chemisch wieden — hand wieden in *Pinus caribaea* cultures
- Plantverband- en dunningsproeven van *Pinus caribaea*. Deze proeven zijn opgezet in samenwerking met het Instituut voor Bosbouwkundig Onderzoek, afdeling Houtmeetkunde van de Landbouwhogeschool te Wageningen.
- Hoogtemetingen in loofhoutcultures (o.a. baboen en soemaroeba = *Simaruba amara*).
- Successie onderzoek in de verbrande Pericazwamp (baboen). Dit onderzoek gebeurt door de Stichting W.O.TRO. (Wetenschappelijk Onderzoek in de Tropen).

Herbebossing

In 1963 werd een oppervlakte van 578 ha beplant, waarvan 510 ha met *Pinus caribaea*, 42 ha met soemaroeba, 24 ha met baboen en nog 2 ha met okoumé. In 1964 liep de beboste oppervlakte als gevolg van bezuinigingen sterk terug; in dat jaar werd slechts 165 ha beplant, waarvan 136 ha *Pinus caribaea*, 23 ha baboen en 6 ha soemaroeba.

Uitmo 1965 bedroeg de beplante oppervlakte in totaal $\pm$ 2830 ha, namelijk rond 1900 ha naaldhout (waarvan 1868 ha *Pinus caribaea*) en rond 930 ha loofhout, waarvan 405 ha baboen, 146 ha soemaroeba en 29 ha *Eucalyptus grandis*. De uitbreiding bestond in 1965 in hoofdzaak slechts uit rond 80 ha baboen, 10 ha eucalyptus en 30 ha naaldhout.

De geringe uitbreiding dit laatste jaar was een direct gevolg van de afvloeiing van een groot gedeelte van de stafleden (zie hierboven Algemene Dienst).

In 1965 lagen de activiteiten voornamelijk op het gebied van het onderhoud van de reeds aanwezige cultures (2700 ha bij het begin van 1965). Dit onderhoud omvatte: inboeten, chemische onkruidbestrijding, handwieden, bestrijding parasolmieren (*Atta* sp.), opstoeien, dunnen en eventueel verder openen van het bovenscherm bij loofhoutcultures.

Ter voorziening van de eigen loofhoutcultures, alsmede een enkele andere Dienst zijn op een vijftal plaatsen kwekerijen aanwezig, waarop ultimo 1965 aanwezig waren: 63.000 baboen-plantjes, 25.000 soemaroeba, 19.000 eucalyptus en 120.000 *Pinus caribaea* plantjes; totaal 227.000 planten in voorraad. De beweging in de kwekerij-voorraad gedurende het jaar 1965 was als volgt: 170.000 + 370.000 — 246.000 — 67.000 = 227.000 (begin voorraad + binnengekomen van zaai, uit bos of van andere kwekerijen — afvoer naar cultures, naar andere kwekerij of naar andere Dienst — afgeschreven = eindvoorraad).

Met succes werd op de baboenkwekerijen het systeem van voorgekiemde zaden toegepast, wat een grote besparing aan kwekerijruimte opleverde. Ook de methodiek van aanleg van baboencultures nam een meer „verantwoorde” vorm aan.

De Pinuskwekerij te Blakawatra (maximale capaciteit $\pm$ 1 miljoen pinusplanten per jaar) werd eind 1963 verrijkt met een automatische beregeningsinstallatie, zodat het tijdrovende met de hand sproeien zo goed als tot het verleden is gaan behoren.

Bij de chemische onkruidbestrijding in de cultures werd — waar mogelijk — overgegaan van de motorrugspuit naar de motornevelsput; deze laatste heeft als voordelen een geringere hoeveelheid draagstof (dieselolie) per ha en een groter bereik van de straal.

Als eerste stap naar brandbestrijding in het Pinusareaal werd te Blakawatra een 37½ meter hoge ijzeren brandtoren opgericht.

Bestrijding van draagmieren bleef weer de volle aandacht vragen; bestrijding vindt plaats door rond de toegangswegen tot de nesten aldrinestuijpoeder te strooien.

In de baboencultures werd plaatselijk ernstige schade ondervonden van herten en tapirs. Eveneens plaatselijk werd aan het pinus-areaal min of meer ernstige schade toegebracht door het optreden van vermoedelijk een wortelschimmel.

Behalve uit cultures bestaat de daadwerkelijk in beheer zijnde bosoppervlakte tevens nog voor een klein deel — $\pm$ 50 ha — uit een reeds geëxploiteerd mesofytisch bos, dat na de exploitatie een aanvullende behandeling heeft gekregen, als gevolg waarvan de niet gekapte waardevolle soorten ten opzichte van de waardeloze soorten in een gunstiger positie zijn komen te verkeren met als verder gevolg minder mortaliteit, alsmede vermeerderde aanwas van de waardevolle soorten. Deze behandeling bestond uit een besproeien (van de stambasis) met Esteron 2-4-5-T 5 % in dieselolie van alle waardeloze soorten met een dbh > 20 cm.

In een nota over het Bosontwikkelingsplan voor Suriname werd sterk de nadruk gelegd op de noodzaak van bosverjonging op relatief grote schaal en tijdige verdere ontsluiting van het nog beschikbare economische bosareaal omdat anders nog voor het jaar 1985 het economisch exploitierbare bosareaal niet meer in de houtbehoefte zal kunnen voorzien.

Natuurbescherming

Bij 's Landsbesluit van 1961 zijn een drietal natuurreservaten ingesteld: „Brinckheuvel” groot 6.000 ha, „Vultzberg” 56.000 ha en „Wia-Wia” 15.000 ha. In 1965 werd het plateau van „Brownsberg” in concessie aangevraagd en verkregen.

Beide eerstgenoemde reservaten zijn vooral van groot belang vanwege de aldaar voorkomende vegetatievormen, „Wia-Wia” vanwege het voorkomen van legplaatsen van

een viertal zeeschildpadden en broedplaatsen, verblijfplaatsen van bepaalde vogelsoorten (o.a. de ibis en de flamingo). Ten oosten van de monding van de Coppename rivier werd in 1964 een nieuwe broedplaats van onder andere de rode ibis ontdekt. Er werd in 1964 ook een voorstel ingediend om het Wia-Wiareservaat in oostelijke als westelijke richting te vergroten; een en ander in verband met verplaatsingen van de leg- en broedplaatsen. In 1965 werd het gebied ten oosten van de monding van de Coppename rivier — zeer waardevol als broedgebied van de rode Ibis — als natuurreservaat voorgesteld.

Voorlichting

In een groot aantal particuliere zagerijen werd door de zagerijdeskundige van 's Landsbosbeheer voorlichting en ook daadwerkelijke hulp gegeven betreffende het controleren en afstellen van machines, het verbeteren van het intern transport en het opleiden van personeel. Ook werden enkele honderden zaagbladen van particulieren vakkundig geslepen en gesteld in de modelslijperij van 's Landsbosbeheer.

De toestand bij vele particuliere Surinaamse zagerijen is, ondanks bijna tien jaren deskundige voorlichting, als uitgesproken slecht te bestempelen, voornamelijk ten gevolge van weinig interesse en weinig noodzaak om tot verbetering te komen (de binnenlandse klant koopt toch wel). Verder bezitten vele zagerij-eigenaren de zagerij niet als enig bedrijf, wat de drang tot verbeteren niet stimuleert.

De afdeling voorlichting van 's Lands Bosbeheer werd in 1965 helaas wegens vertrek van het hoofd van deze afdeling opgeheven, als gevolg waarvan de voorlichting aan particuliere zagerijen een einde heeft genomen.

Slotbeschouwing

De jaarverslagen zijn bijzonder rijk geïllustreerd met foto's, tabellen en bijlagen. De inhoud is beknopt weergegeven in een Engelse samenvatting; ter verduidelijking van deze „summary” zou het gewenst zijn de onderschriften van de tabellen en bijlagen eveneens in het Engels te geven.

Een dieper inzicht in de gehele Dienst zou verkregen worden wanneer een overzicht van de jaarlijkse inkomsten en uitgaven van de gehele Dienst aan het jaarverslag zou worden toegevoegd.